

Reynauds fremstilling av okkupasjonen

Av overlæge Johan Scharffenberg

Lektor Hans Mohr's referat av Reynaud («Morgenbladet» nr. 220) er misvisende.

Almenheten har vel som regel bare fra avisene en tåket erindring om innholdet av hans bok, men det er så viktig for okkupasjonens forhistorie at det bør friskes opp.

Etter Daladier's fall var Reynaud sjef for den franske regjering fra 21. mars 1940 til sammenbruddet. I annet bind av hans selvforvar «La France a sauvé L'Europe» har avsnittet «L'expédition de Norvège. La route permanente du ref est coupée» (s. 22-43) størst interesse for vår meningsutveksling. Allerede avsnittets overskrift viser at hovedsaken var å avbryte malmutførslen. Reynauds fremstilling er her gjengitt i sammentrengt oversettelse.

Malmutførslen til Tyskland kunne enten bli stoppet allerede i grubene i Norrland eller under transporten. Denne foregikk dels fra Luleå over Østersjøen, dels fra Narvik, det var lettest å avbryte den sistnevnte rute.

Russlands overfall vakte i Frankrike sterk sympati for Finland, men det ville være «katastrofalt» å drive U.R.S.S. inn i krigen på Tysklands side. Ikke-intervensjonsformelen tillater dog meget. Og det ville være en stor fordel om vår hjelp, passerende gjennom Norge og Sverige, underveis kunne overta kontrollen over malmgrubene! (S. 24: «pussent prendre au passage le contrôle des mines de fer! »).

Daladier fremsatte 19. desember 1939 for de alliertes øverste krigsråd et forslag om militærhjelp til Finland. Men englenderne som — etter Chamberlains ord — ikke ville risikere konflikt med Russland, ville bare sende våpenhjelp. Likevel gav Daladier 8. januar 1940 ordre til å sette opp en egen troppestyrke, den senere divisjon Audet. Men først 28. januar ble hans ordre ekspedert til utførelse.

15. januar 1940 fremholdt general Gamelin for Daladier ønskeligheten av å skape en ny front for å slite opp den tyske hær, ved å åpne et skandinavisk operasjonsteater, derved kunne man samtidig berøve Tyskland den svenske malm. Men for å unngå en intervensjon mot Norges og Sveriges ønske skulle man heller fremkalle en tysk fellmanøver, man burde provosere et tysk angrep «som ville rettferdiggjøre vår egen intervensjon».

Dette minner om Churchill's ord i Underhuset 11. april 1940: «the strategic blunder into which our mortal enemy has been provoked».

Hos Gamelin nesten enslydende: «provoquer cette erreur de manœuvre de notre adversaire».

Allerede dagen etter generalens henvendelse påla Daladier den franske ambassadør i London å formå den britiske regjering til å

5. februar 1940 vedtok det øverste krigsråd å sende til Narvik et korps av «frivillige» (i gåsøyne s. 25: «volontaires»), sammensatt av to engelske divisjoner og franske og polske kontingenter. — Når troppene var ferdigrustede, skulle man fremkalle en finsk anmodning om hjelp og forlange at Norge og Sverige skulle tillate gjennomreise. Daladier ville at operasjonen skulle bli utført tross et eventuelt norsk-svensk avslag. I så fall fryktet imidlertid englenderne at jernbanen fra Narvik kunne bli sprengt.

I sin bok «La campagne de Norvège» (1949) har Jacques Mordal gitt en utførligere fremstilling av forhandlingene 5. februar. Han skriver (s. 78) åpenhertig:

«Dagordenen omfattet, under det tilføyde påskudd av hjelp til Finland, det vesentlige spørsmål om jernmalmen og dens «rute».

Etter Chamberlains innbydelse var Churchill for første gang med i det øverste krigsråds møte. Han har sikkert gått energisk inn for sin egen gamle plan om blokade mot malmutførslen.

Hjelpetroppene til Finland skulle kamoufleres som «poliske». Idet Polen fremdeles var i krig med Russland, — derved innbilte vestmaktene seg å kunne unngå selv å komme i krig med Russland.

Etter Altmarkaffæren (16. februar 1940) foreslo Daladier britisk okkupasjon av norske byer på vestkysten, men englenderne avsto under henvisning til folkeretten og til faren for konflikt med Russland (Reynaud s. 26: «Refus des Anglais, basé à la fois sur la loi internationale et sur les dangers de complications avec la Russie»). Hva velde mest?

Daladier fremholdt igjen nytten av å fremkalle «une réaction allemande» som kunne berettigede til en enda større aksjon «på Norges og Sveriges område».

Ved Moskva-freden 12. mars 1940 bortfalt påskuddet om hjelp til Finland, men blokade- og invasjonssplanene mot Norge ble ikke oppgitt, altså var de hovedsaken.

Det øverste krigsråd besluttet i London 28. mars 1940 minneutlegging i norsk farvann 5. april, men på grunn av strid om samtidig slipp av miner i tyske vassdrag (Operation «Royal Marine») ble utleggingen ved Norgeskysten utsatt til 8. april. Umiddelbart etter den skulle Stavanger, Bergen, Trondheim og Narvik bli okkupert. De dertil først embarkerte tropper var ikke utstyrt for kamp, bare for garnisonstjeneste (kfr. colonel A. G. Hingston «A Territorial Battalion in Norway 1940» i «The

Army Quarterly» oktober 1949).

Altså var hensikten en fredelig besettelse, ikke kamp mot norske, ennsi mot tyske tropper.

Jeg tror å kjenne disse forhold grundigere enn lektor Mohr, og jeg oppfatter sammenhengen således:

Churchill arbeidet helt fra september 1939 iherdig for stansning av malmtrafikken og var enig med de pågående franske myndigheter, men fikk i begynnelsen ikke kabinettet med seg.

Utenriksminister Halifax foretrakk i de første månedene å øve sterkt økonomisk press på Norge, men han gikk med på noten 6. januar 1940 om flåtens inntrengen i norsk farvann.

Muligens kan datoen 6. februar hos Assmann og Admiralitetet være en forveksling med 6. januar?

Chamberlain fryktet at troppehjelp til Finland skulle føre til krig med Russland.

Hjelpen til Finland hadde til egentlig formål å føre tropper inn på den skandinaviske halvøy, stoppe malmutførselen, helst ødelegge de svenske grubene og opprette en skandinavisk nordfront mot tyskerne.

Vestmaktene var klar over at tyskerne ville gjøre motangrep. — Om beslutningen av 28. mars skrev den franske admiral Darlan 30. mars til Daladier: «Det ville vært dumdristig å forutsette at Tyskland ville forholde seg passivt til vår inngripen i de norske farvann. Ferske etterretninger viser at det har samlet midler til en ekspedisjon mot baser i Syd-Norge, Stavanger eller i Sverige».

Lektor Mohr spør hvordan jeg under den finske vinterkrig 1939-1940 stilte meg til planen om «gjen-nommarsj» for vestmaktene's hjelpe-tropper til Finland.

Av all min kraft virkede jeg for hjelp til Finland innenfor nøytralitetens grenser.

Hvis Russland hadde til hensikt helt å undertrykke Finland, kunne Sverige og Norge bli tvunget til å oppgi sin nøytralitet.

Transitt av våpen og frivillige fra vestmaktene burde tillates, men ikke transitt av tropper, til da ville Tyskland angripe Sverige og Norge.

Russlands krav under fredsforhandlingene tillot imidlertid Finlands beståen som selvstendig stat.

Fredsforhandlingene var i gang da Storbritannia og Frankrike 2. mars 1940 anmodet Norge og Sverige om troppetransitt. Begge regjeringer svarte nei. Dette anså jeg som riktig.

Den svenske utenriksminister Günther forstod straks den sanne hensikt: vestmaktene's ønske om